

LNM dovana Amerikos lietuvių bendruomenei: atkurta istorinė išeivijos vėliava

Lietuvos nacionalinis muziejus (LNM) užbaigė beveik trejus metus trukusią istorinės reikšmės eksponato - Susivienijimo lietuvių Amerikoje (SLA) vėliavos - rekonstrukciją. Daugiau nei šimtmečio senumo originali vėliava buvo atkurta itin preciziškai - su visomis spalvomis, siuvinėjimais ir net dėl autentiškumo paliktomis gramatinėmis klaidomis bei kitais netobulumais. Atlikus darbus, vėliavos kopija buvo iškilmingai perduota Susivienijimo atstovams. Taip šis istorinės reikšmės simbolis vėl sugrįžta į aktyvų SLA bendruomenės gyvenimą - kaip gyvas ryšio su Lietuva ženklas.

LNM pranešimas spaudai

Lietuvos nacionalinio muziejaus generalinė direktorė Rūta Kačkutė atkreipė dėmesį, kad vėliavos kopijos sukūrimas ir perdavimas yra padėkos išraiška už muziejui saugoti perduotą originalą: „Prieš keletą metų sulaukėme ypatingos dovanos – Susivienijimo lietuvių Amerikoje vėliavos. Tai buvo ne tik vertingas eksponatas, bet ir labai simboliškas ryšio tarp Lietuvos ir jos išeivijos ženklas. Gavę šį pasitikėjimo įrodymą, ėmėmės atsakingo darbo – atkurti vėliavą taip, kad ji galėtų toliau gyvuoti išeivijos bendruomenės gyvenime. Tai – ne tik didelės meistrystės pareikalavęs darbas, bet ir mūsų padėkos išraiška bendruomenei, kuri, net ir būdama toli, visada buvo arti. Tai stiprina ir jau seniai užsimezgusią ir brangią draugystę tarp Lietuvos nacionalinio muziejaus ir lietuvių diasporos Amerikoje.“

Viena pirmųjų tautinių organizacijų išeivijoje

Susivienijimas lietuvių Amerikoje – tai viena seniausių ir istoriškai reikšmingiausių lietuvių visuomeninių organizacijų Jungtinėse Amerikos Valstijose, įkurta 1886 m. rugpjūčio 15 d. Šenandoa mieste Jono Šliūpo iniciatyva. Pradžioje veikęs kaip Susivienijimas visų lietuvininkų Amerikoje, nuo 1896 m. jis tapo žinomas dabartiniu vardu. Tai buvo pirmoji organizuota lietuvių pastanga kurti tautinius simbolius, kultūrinius tinklus ir paramos struktūras svetur, kai Lietuva dar buvo okupuota carinės Rusijos.

SLA vėliavos perdavimo akimirka | A. Baltėno nuotr.

Viena reikšmingiausių SLA veiklos krypčių buvo ir simbolinė veikla – vėliavos, herbų, spaudos kūrimas. Apie 1900 m. Susivienijimo moterų rankomis pasiūta ir siuvinėta vėliava tapo vienu pirmųjų ir ryškiausių išeivijos tautinio identiteto ženklų. Ji buvo ne tik puošmena, bet ir politinis bei kultūrinis pareiškimas.

„Ši vėliava mums – daugiau nei simbolis. Ji buvo nešama per eisenas, šventes, susirinkimus. Ji stovėjo šalia mūsų bažnyčių, švietimo įstaigų, per laidotuves ir jubiliejus. Ji matė mūsų sėkmes ir netektis. Ilgus metus ji kabėjo virš mūsų galvų – dabar jos kopija ir vėl tai darys“, – sako Susivienijimo lietuvių Amerikoje tarybos pirmininkas Danius Glinskis.

Vėliava pasiūta iš aukščiausios kokybės šilko, austo damastiniu raštu – tai rodo ne tik meninį kruopštumą, bet ir pagarbą tautinei idėjai.

Vėliavos centre – auksiniais šilkiniais siūlais išsiuvinėtas herbinis skydas, kuriame pavaizduotas Vytis – raitelis ant žirgo, iškėlęs kalaviją, istorinis Lietuvos valstybingumo simbolis. Po Vyčiu – lietuviškas užrašas: „SUSIVIENYJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE.“, kuris liudija šios bendruomenės tautinę savimonę ir norą išsaugoti lietuvišką išsivijimą.

Vėliava dvipusė, kita jos pusė atkartoja tą patį užrašą, tik anglų kalba. Tai liudija siekį būti matomiems ir pripažintiems naujoje šalyje, įsilieti į Amerikos gyvenimą, bet kartu išlaikyti savo šaknis.

SLA vėliavos kopija | A. Baltėno nuotr.

Nuo restauracijos - iki rekonstrukcijos

Laikui bėgant, vėliava buvo pažeista. Bendruomenei 2014 metais nusprendus istorinės reikšmės vėliavą perduoti saugoti Lietuvos nacionaliniam muziejui,

prasidėjo jos restauravimo procesas.

„Iš JAV į LNM Restauravimo centrą vėliava atkeliavo dulkėta, dėmėta, šilkiniai audiniai daugelyje vietų buvo įtrūkę, išdilę, sunykę, rasta ankstesnių taisymų adant ir klijuojant medvilniniais lopais. Buvo stipriai deformuoti ir išplyšę šilkiniai audiniai ties masyviais siuvinėtais užrašais iš abiejų pusių“, – sako LNM tekstilės restauratorė Anželika Juodišienė, kuri kartu su kolegėmis Aušra Balčiūnaite ir Edita Pnevskyte-Bekiš dvejus metus restauravo šią vėliavą.

SLA vėliava iki restauravimo | LNM nuotr.

Prieš restauravimą atlikti išsamūs audinių, dažiklių, klijų ir siūlų tyrimai, kuriuos atliko Vikinta Černeckytė ir Regina Ulozaitė.

Restauravimo darbai prasidėjo nuo tiksliai perpieštų vėliavos siuvinėjimo motyvų – tai padėjo vėliau geriau orientuotis tvarkant kiekvieną detalę. Abi vėliavos pusės buvo atidžiai atskirtos, o jų viduje restauratorės aptiko netikėtą radinį – seną medvilninį pamušalą, kuris buvo pakeistas šilkinio, tinkamesniu ilgalaikiam išsaugojimui.

Palaipsniui buvo pašalinti ankstesni taisymai – medvilniniai lopai ir seni suadymai, o kiekviena vėliavos pusė atsargiai išplauta ir išdžiovinta. Vėliau prie autentiško audinio buvo prisiūti naujai nudažyti šilkiniai pagalbiniai sluoksniai, kruopščiai pritaikyti prie kiekvieno siuvinio kontūro. Galiausiai buvo išvalyti ir rankomis vėl prisiūti autentiški vėliavos kutai, gražinę vėliavai jos istorinį vaizdą ir tūrį.

Suprasdamas simbolinę vėliavos svarbą išeivijai, Lietuvos nacionalinis muziejus nusprendė padaryti jos kopiją.

Šie darbai LNM Tekstilės atkūrimo dirbtuvėse truko daugiau nei trejus metus. Darbą atliko kelių sričių specialistės tekstilininkės Alina Žemienė, Daiva Ona

Šopienė, Lina Ausiejienė. Rekonstrukcijos projektą koordinavo Etnografijos ir antropologijos skyriaus vadovė Miglė Lebednykaitė.

„Kadangi originalo audinys – žakardinis šilkas – ir istoriniai siuvinėjimo siūlai šiais laikais neprieinami, buvo pasirinktos šiuolaikinės medžiagos, vizualiai ir struktūriškai artimos autentiškoms“, – pažymi L. Ausiejienė.

Buvo parengti techniniai brėžiniai, padaryti trafaretai, leidę perkelti siuvinėjimo piešinį ant audinio. Vėliau, vadovaujantis originalu ir siuvinėjant rankomis, buvo atkurti visi ornamentai, net mažiausios detalės.

„Didžiausiu iššūkiu tapo siuvinėjimo siūlų ir audinio parinkimas bei raitelio veido atkartojimas – tam teko išnagrinėti daugybę istorinių siuvinėjimo pavyzdžių bei ikonografinių šaltinių, siekiant tiksliai perteikti veido bruožus“, – pasakoja A. Žemienė.

Autentiškumui išlaikyti buvo sąmoningai palikta originalo gramatinė klaida („SUSIVIENYJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE.“) bei nevienodi atstumai tarp raidžių – viskas tiksliai taip, kaip buvo išsiuvinėta XIX a. pabaigoje.

„Rekonstruojant šimto metų senumo objektą, visada tenka susidurti su medžiagų ir technologijų stygiumi. Meistrystę rodo ne tik gebėjimas siuvinėti, bet ir tiksliai priderinti spalvas, audinių tekstūras, išgauti formą, kuri būtų artima originalui“, – teigia D. Šopienė.

SLA vėliavos kopijos siuvinėjimo procesas | LNM nuotr.

Simbolinis sugrįžimas į bendruomenę

Planuojama, kad vėliavos kopija vėl plazdės šventėse, stovės minėjimuose, lydės išeivijos kartas, kurios per daugiau nei 100 metų neišbarstė savo tapatybės.

„Vėliavos iškeliavimas į Lietuvą buvo jaudinantis, bet kartu ir labai prasmingas žingsnis. Dabar vėliavos dvynė sugrįžta į bendruomenę, kuri ją sukūrė, išsaugojo ir perduoda toliau. Restauravimas ir kopijos sukūrimas parodė, kad Lietuva mato ir vertina išeivijos indėlį. Ši dovana mums reiškia tęstinumą, ryšį, atpažįstamumą“, – džiaugiasi D. Glinskis. Ir priduria, kad vėliavos perdavimas buvo ištis išsimintina akimirka: „Ypatingas jausmas prieš išsivežant vėliavos kopiją į Ameriką išvysti jas abi – originalą ir jos XXI amžiaus dvynę.“

SLA vėliavos kopijos perdavimo akimirka | A. Baltėno nuotr.